

המערכה נגד איראן והאסטרטגיה הרוסית מול ממשל טראמפ

בת חן דרויאן פלדמן, ארקדי מיל-מן | גיליון 2137 | 7 במאי 2026

עם תחילתה של נשיאות טראמפ השנייה, במוסקבה רווחה הנחה כי בהובלת הממשל האמריקאי החדש ארצות הברית תעדיף הבנות והסכמות על פני הסלמה ותימנע מהפעלת כוח צבאי העלול לגרור אותה למבצעים ארוכים, יקרים ובלתי נשלטים. הנחה זו עיצבה את הערכת הסיכונים הרוסית ואת ההתנהלות וושינגטון. אולם, המערכות נגד איראן ביוני 2025 וזו שפרצה בסוף פברואר 2026 ערערו הנחת יסוד אלו. כעת, כאשר דפוס הפעולה האמריקאי סטה מההיגיון שמוסקבה ייחסה לו, מתחייבת הערכה מחדש את הלוגיקה שעל פיה נבחנה ופורשה המדיניות האמריקאית.

עם שובו של דונלד טראמפ לבית הלבן בינואר 2025, מוסקבה ראתה בשינוי הממשל בארצות הברית הזדמנות אסטרטגית להפחתת הלחץ עליה. זאת, על רקע הבידוד והסנקציות שהטילו עליה מדינות המערב בהובלת וושינגטון לאחר הפלישה הרוסית לאוקראינה ב-2022. במוסקבה העריכו כי המדיניות האמריקאית החדשה תסטה מראיית הזירה העולמית דרך עדשה ליברלית-דמוקרטית ולפיכך תישען פחות על ערכים, נורמות והצדקה מוסרית. [עבור הקרמלין, טראמפ סימל את קיצה של תפיסה זו](#). להערכת מוסקבה, המדיניות של טראמפ שיקפה את ראייתן של כלל המדינות שחקנים לגיטימיים בעלי אינטרסים שונים, גם כאשר אינטרסים אלה מתנגשים עם העדפותיה של וושינגטון. בהתאם לפרשנות זו, ממשל טראמפ משנה את השימוש בכוח מאמצעי להכרעה מוחלטת של האויב לאמצעי מהיר וממוקד, שנועד לשפר עמדות לקראת משא ומתן. רוסיה העריכה כי מדיניות "אמריקה תחילה" תוביל לעיצוב מחדש של המעורבות הגלובלית האמריקאית על פי אינטרסים לאומיים מובהקים, תוך צמצום המחויבות למוסדות בינלאומיים ולבריתות אידאולוגיות. משמעות השינוי, מבחינת מוסקבה, הייתה כי ניתן לקיים משא ומתן גם בנושא אוקראינה, כאשר ארצות הברית תכיר בכך שלכל הצדדים יש אינטרסים ביטחוניים והמטרה האמריקאית לא תהיה הכרעת רוסיה, אלא סיום העימות באמצעות פשרה.

בדיעבד, מתברר כי כשל הפרשנות הרוסי לא נבע מהערכת חסר של עוצמה אמריקאית. במוסקבה מעולם לא פקפקו ביכולתה הצבאית, הכלכלית והטכנולוגית של ארצות הברית. [הכשל היה אחר: הבנה שגויה של פונקציית הכוח במדיניות טראמפ](#). השאלה המרכזית לא הייתה האם וושינגטון מסוגלת להשתמש בכוח, אלא האם היא רואה בו מנוף למשא ומתן או כלי ליצירת תוצאה.

בעקבות האירועים בוונצואלה בשבועות שקדמו למבצע "זעם אפי", [החלה להתגבש במוסקבה](#) הכרה כי דפוס הפעולה האמריקאי הפך לבלתי צפוי ופחות מוגדר מאשר בעבר. ארצות הברית הוצגה כמדינה החזקה ביותר מבחינה צבאית, בעלת יכולת להפעיל כוח כמעט בכל נקודה בעולם, כאשר הממשל הנוכחי משתמש בכוח ללא גיבויים דיפלומטיים או ניסיונות הצדקה רטוריים. תפיסה זו הדגישה את היקף חופש הפעולה של וושינגטון ואת הקושי לצפות את גבולות פעולותיה. עם זאת, הדיון הרוסי עדיין לא התמקד בשאלה האם מדובר בשינוי פרדיגמה, אלא באופן שבו יש להתמודד עם המדיניות האמריקאית: מה ניתן להציב מול שימוש בכוחניות ישירה, ואיזה מודל מדיניות חוץ יש לבחור כדי למזער נזקים או למנוע אותם. כלומר, גם כאשר זוהתה עלייה בנכונות האמריקאית להפעיל כוח, היא עדיין נתפסה כהקצנה של דפוס מוכר, ולא כשינוי עמוק של כללי המשחק. [אחד האירועים המשמעותיים](#) היה ההשתתפות האמריקאית במבצע "עם כלביא" – התקיפה הישראלית נגד איראן ביוני 2025 – ותקיפת אתרים גרעיניים באיראן. עם זאת, התקיפה האמריקאית הובנה בתחילה כחלק

ממדיניות "אמריקה תחילה", שנועדה לשפר את העמדות האמריקאיות לקראת משא ומתן, ולא להביא להכרעה מוחלטת של האויב. גם העובדה שארצות הברית פעלה לצד ישראל ולא הובילה לבדה את המערכה כולה חיזקה את ההנחה כי מדובר בפעולה מוגבלת במסגרת היגיון של ניהול סיכונים, ולא במעבר למודל של הכרעה יזומה.

בראיה זו, נחשף הדפוס הטראמפיסטי: לחץ מתחלף בהצעת עסקה, שלאחריה הסלמה אם לא מושגת התוצאה הרצויה. בעימות הנוכחי מול איראן לוגיקה זו ניכרת במיוחד: במקביל לפעולות הצבאיות, ושינגטון ממשיכה להתעקש על משא ומתן תוך איום בהמשך תקיפות במקרה של סירוב איראני. עם זאת, עצם המשא ומתן נשחק כמנגנון הסדרה, נוכח חוסר עקביות בדרישות המוצבות לאיראן והקשחה מתמשכת של הלחץ על טהראן.

ערעור הקונספציות הרוסיות לגבי מדיניות טראמפ

המערכה האזורית שהחלה ב-28 בפברואר ערערה לחלוטין את ההערכות הרוסיות על ממשל טראמפ. מבחינת רוסיה, היה זה מהלך אמריקאי חסר תקדים. ניתוח השיח האסטרטגי הרוסי מלמד כי התדהמה הראשונית במוסקבה נבעה לא רק מעוצמתה של מכת הפתיחה, אלא מקריסת ההבנה של הלוגיקה האמריקאית. ארצות הברית הובילה מהלך משותף עם ישראל, בעל סיכון גבוה ובעוצמת אש גבוהה, מול שחקן שאינו מהווה איום ביטחוני מידי עבורה, כאשר המטרה המוצהרת בתחילת המבצע הייתה "הכרעה מוחלטת".

במוסקבה מסיקים מהמקרה האיראני כי במערכת הטראמפיסטית מלחמה ודיפלומטיה אינן מנוגדות, אלא מתמזגות למנגנון אחד של כפייה. הכוח אינו משמש לתמיכה במשא ומתן אלא ליצירת תוצאותיו. זהו הבדל מהותי לעומת שלבים קודמים במדיניות האמריקאית: הכפייה חדלה להיות כלי לחץ והופכת לכלי לשינוי נשאף של המציאות. במסגרת זו, גם מחלוקות כלכליות עשויות להתדרדר במהירות להפגנות כוח, המשמשות שלב מקדים במחזור פעולה רחב יותר: תחילה הפחדה, ולאחר מכן ניסיון לחלץ ויתורים מדיניים או אסטרטגיים.

אנליסטים רוסים העבירו את מוקד התעניינותם מן המאזן האזורי המיידני אל דפוסי הפעולה האמריקאיים והשלכתם האפשרית לגבי זירות אחרות, ובראשן אוקראינה. הקרמלין משליך מן המקרה האיראני אל הזירה האוקראינית כדי להעריך כיצד ושינגטון עשויה לפעול מולו בסוגיות הליבה. מתוך כך מתגבשת תובנה רחבה יותר: מדובר בחזרה לדפוס מוכר של הגמוניה אמריקאית לאחר התפרקות ברית המועצות, אך בגרסה פחות מרוסנת ויותר אינסטרומנטלית. במובן זה, ארצות הברית הופכת בעיני הקרמלין ליריב "מוכר" אך מסוכן יותר, כזה שפועל בהיגיון אסטרטגי ידוע, אך עם נכונות גבוהה בהרבה להפעיל כוח באופן יזום ולא רק כתגובה.

יתרה מזו, המהלך האמריקאי מול איראן נתפס במוסקבה כחלק ממגמה רחבה יותר: ארצות הברית אינה רוצה עוד להיות כבולה למחויבויות, בריתות, הסכמים ומוסדות. כל מה שמגביל את חופש הפעולה מעכשיו נתפס כנטל. ההבנה הזו חשובה במיוחד משום שהיא משנה את האופן שבו מוסקבה מפרשת הסכמות עתידיות עם ושינגטון. אם התחייבויות הן זמניות ואם כל הסדר עשוי להפוך לשלב ביניים לקראת לחץ נוסף, הרי שהדיפלומטיה עצמה מאבדת את מעמדה כמנגנון ייצוב.

אפקט "זעם אפי": לקחי מוסקבה והשלכות על החזית באוקראינה

התפכחות זו מתורגמת במוסקבה לשורה של מסקנות אופרטיביות לגבי היריבות עם ארצות הברית. ראשית, מתחזקת ההבנה כי ההערכה הקודמת, שלפיה ארצות הברית מפרידה בין לחץ כלכלי לכוח צבאי, הייתה שגויה. סנקציות כלכליות אינן נתפסות עוד ככלי נפרד, אלא כחלק מתהליך רציף של התשה שנועד להכשיר את הקרקע להפעלת כוח ישירה או עקיפה. לכן הלחץ האמריקאי אינו אירוע חולף שצפוי להסתיים או להתייבב, אלא תהליך ארוך טווח היכול להימשך שנים ואף "עשרות שנים". מכאן נגזרת מסקנה פסימית לגבי האפשרות להגיע להסכמות יציבות עם ושינגטון בנושא אוקראינה. במוסקבה גוברת ההערכה כי ארצות הברית אינה שותף שניתן לבסס מולו הסדרה ארוכת טווח, אלא שחקן הפועל באופן טקטי ומסוגל לסגת מהתחייבויותיו בכל רגע. מבצע "זעם אפי" שימש עבור הקרמלין הוכחה לכך שפשרות אינן בהכרח מובילות לסיום העימות, אלא עלולות להביא להעלאת דרישות חדשות ולהגברת הלחץ האסטרטגי.

הניסיון במערכה מול איראן מלמד גם כי ארצות הברית מוכנה לספוג רמות נזק גבוהות יותר מכפי שהוערך בעבר, לרבות פגיעה בבסיסים אמריקאיים במפרץ הפרסי ועלייה במחירי הנפט. מסקנה זו משליכה ישירות על הזירה האוקראינית ועל האופן שבו מוסקבה מעריכה את האפשרות להסדרה שלה. בעיני המומחים הרוסים, לא ניתן לשלול ניסיונות אמריקאיים להגביר לחץ בכיוון אוקראינה. רצונו של טראמפ לצמצם את המעורבות באוקראינה אינו נובע מקרבה לרוסיה, אלא מסדר עדיפויות אסטרטגי המציב את סין במוקד ורואה ברוסיה גורם מפתח, שניתוקו מציר בייג'ינג יחליש את היריב הסיני.

על רקע זה מתגבשת ברוסיה הבנה כי אין להישען על הסכמות מדיניות בלבד, אלא בראש ובראשונה על יכולות הצבאיות. בתוך כך מתחזקת ההכרה כי הנשק הגרעיני מהווה כיום הערובה האפקטיבית ביותר מפני הפעלת כוח אמריקאית. עם זאת, במוסקבה גם גוברת ההבנה כי עצם קיומו של ארסנל גרעיני אינו מספיק להבטחת הרתעה יציבה. לנוכח שינוי בתפיסת הסיכון מצד ארצות הברית מתחדדת הדרישה לעבור מהחזקה ביכולת בלבד לביסוס אמינות: לא רק להחזיק באמצעים, אלא להוות איום צבאי אמין. הרתעה אינה רק פונקציה טכנית של יכולת, אלא תלויה באופן שבו הצד השני מעריך את סף השימוש ואת מידת הנחישות לחצות אותו בתנאי קיצון. המלחמה באיראן, הנתפסת כהוכחה לנכונות אמריקאית להסלים ולפעול מעבר לנורמות קודמות, מחזקת את המסקנה כי על רוסיה לפעול גם בזירה התודעתית כדי לעצב את תפיסת נחישותה.

גבולות הכוח האמריקאי

ככל שהתפתחה המערכה נגד איראן, במוסקבה ראו בחיוב את יכולתו של המשטר האיראני להפגין שרידות מול העוצמה הצבאית של ארצות הברית וישראל. הניצחון המוחלט על איראן התרחק וושינגטון נאלצה להתמודד עם השלכות כלכליות חמורות, ביניהן עליית מחירי הנפט, עם קושי להכריע את היריב במהירות ועם פער בין ההצהרות הראשוניות לבין התוצאות בפועל. עבור רוסיה, המסר המרכזי היה ברור: ארצות הברית אינה כל-יכולה. יכולתה לכפות את רצונה, צבאית וכלכלית, היא משמעותית אך מוגבלת. המגבלה אינה בהכרח בעוצמה עצמה, אלא ביכולת לתרגם אותה להכרעה מדינית יציבה.

ההתפתחויות בשלב המאוחר של המערכה אינן מחזירות את הפרשנות הרוסית לנקודת המוצא, שלפיה מדיניות טראמפ נשענת בעיקר על דיפלומטיית עסקאות. להיפך, עצם הצבת היעד של "כניעה ללא תנאי" על ידי טראמפ בראשית המערכה נותרת נקודת ייחוס מרכזית להבנת המדיניות האמריקאית, גם לאחר שהיעד לא הושג. במילים אחרות, הכישלון האמריקאי אינו מתפרש כהוכחה לכך שטראמפ לא התכוון להכרעה, אלא לכך שלא הצליח לממשה. מכאן מתחדדת הבחנה חשובה בין כוונה לבין תוצאה: טראמפ נתפס כמי שפועל במסגרת לוגיקה של הכרעה, אך נאלץ לסגת כאשר העלויות האסטרטגיות עולות וכאשר מתברר כי ההתנגדות האיראנית אינה נשברת במהירות.

בשיח המומחים הרוסים הודגש כי הפער בין מטרות לתוצאות אינו נובע רק ממגבלות ביצוע, אלא גם מאי בהירות בהגדרת היעדים עצמם. ריבוי מטרות וביניהן שינוי משטר, פגיעה בתוכנית הגרעין, החלשה צבאית והרתעה אזורית ללא היררכיה ברורה ביניהן, מטשטש את משמעותו של "ניצחון" ומקשה על מימושו. בהקשר זה, המערכה באיראן אינה רק עדות למגבלות הכוח האמריקאי, אלא גם לאופן שבו שימוש בכוח אינו מתורגם בהכרח להשגת מטרות מדיניות.

מבט לעתיד

מבצע "זעם אפי" סימן עבור מוסקבה הרבה מעבר לאירוע אזורי או כישלון טקטי איראני. הוא סימן את קריסתו המסתמנת של חזון "העולם הרב-קוטבי", שהיה אחד מעמודי התווך של האסטרטגיה הרוסית בעשורים האחרונים. חזון זה נשען על ההנחה כי עידן הדומיננטיות החד-צדדית של ארצות הברית הסתיים וכי וושינגטון היא לכל היותר "ראשונה בין שווים". ועם זאת, ההחלטה האמריקאית לצאת למערכה יזומה באיראן משדרת בעיני מוסקבה כי ההגמוניה האמריקאית נותרה עובדה קיימת, וכי היא פועלת כעת בלוגיקה של הכרעה שאינה מותירה מקום רב למיקוח או להסדרה יציבה.

הערכה מחודשת זו מתגבשת להכרה רוסית בעמדת נחיתות מבנית מול העליונות הכלכלית והצבאית של וושינגטון, במיוחד בעידן מממשל טראמפ, המפגין נכונות גבוהה להפעיל כוח באופן יזום ובלתי צפוי. כתוצאה מכך נשחק האמון ביציבותם של הסכמים מדיניים, הנתפסים מעתה כהסדרים זמניים ושבריריים בלבד. למרות זאת, הפער בין שאיפותיה של רוסיה ליכולותיה בפועל דוחק אותה למדיניות זהירה של ניהול סיכונים וצמצום נזקים.

וכך, מוסקבה צפויה להימנע מהסלמה ישירה מול ארצות הברית ולהעדיף מערכה מבוזרת המבוססת על פעילות בזירות משניות ושימוש באמצעים היברידיים. אסטרטגיה זו רותמת מבצעי השפעה, לוחמת סייבר, לחצים אנרגטיים והפעלת כוחות פרוקסי במטרה לשחוק את ההשפעה האמריקאית מתחת לרף המלחמה. עבור וושינגטון, דפוס הפעולה הרוסי מייצר חלון הזדמנויות להפעלת לחץ ממוקד - דווקא בעת שמרחב התמרון של מוסקבה מצטמצם. ניצול יעיל של הזדמנות זו מחייב את הממשל להכיר בכך שהעימות עבר לזירות עקיפות ומתמשכות, שבהן קשה להשיג הכרעה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט.